

مروری بر مفهوم وحدت در بیانیه‌های امام سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای

حجت‌الاسلام والمسلمین مصطفی محبوب‌زاده

• مقدمه

بیانیه‌ها و پیام‌های امام سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای از آغاز زعامت تا امروز، یکی از مهم‌ترین منابع شناخت اولویت‌ها، دغدغه‌ها و راهبردهای ایشان برای اداره کشور و هدایت جامعه است. از میان ۱۸ پیام صادرشده، دستکم ۱۰ پیام دارای محتوای عمومی و راهبردی‌اند و خطاب به عموم مردم و مسئولان صادر شده‌اند.

بررسی این پیام‌ها نشان می‌دهد که «وحدت»، پرتکرارترین مفهوم کلیدی در بیانات ایشان است؛ مفهومی که با واژه‌هایی چون وحدت، اتحاد، انسجام، وحدت کلمه و یکپارچگی در مجموع حدود ۲۰ بار مورد تأکید قرار گرفته است. اهمیت این موضوع تا آن‌جاست که شعار سال ۱۴۰۵ نیز «اقتصاد مقاومتی در سایه وحدت ملی و امنیت ملی» تعیین شده است.

این مقاله با هدف تحلیل این مفهوم در پیام‌های ایشان، به بررسی سیر تأکید بر وحدت در بیانیه‌های مختلف می‌پردازد.

• روش بررسی و استخراج مفاهیم

برای استخراج مفهوم وحدت، پیام‌های عمومی ایشان از نظر بسامد واژه‌های مرتبط بررسی شد. واژه‌های «وحدت» (۱۷ بار)، «اتحاد» (۲ بار)، «انسجام» (۹ بار) و «وحدت کلمه» (۲ بار) به‌عنوان شاخص انتخاب شدند.

نتیجه این بررسی نشان داد که وحدت نه‌تنها یک توصیه اخلاقی یا اجتماعی، بلکه یک راهبرد کلان برای اداره کشور و حتی بین امت اسلام و منطقه در مدیریت بحران‌ها، مقابله با دشمن و پیشبرد پیشرفت ملی و منطقه‌ای است.

در ادامه مروری بر پیام‌ها خواهیم داشت.

• پیام‌های آغازین(اسفند ۱۴۰۴)

اولین پیام امام سیدمجتبی خامنه‌ای(۲۱ اسفند ۱۴۰۴)

در اولین پیام، پس از اشاره به نقش‌آفرینی مردم و «حضور عمارگونه ملت ایران»، امام سیدمجتبی خامنه‌ای به‌صراحت بر ضرورت حفظ وحدت تأکید می‌کنند:

«باید بر وحدت بین آحاد و اقشار ملت که معمولاً در مواقع مضطیقه نمود خاصی پیدا می‌کند، خدش‌ه‌ای وارد نشود. این امر با صرف‌نظر‌کردن از نقاط مورد اختلاف تحصیل خواهد شد.» ایشان همچنین نقش‌آفرینی اجتماعی، سیاسی و فرهنگی مردم را مشروط به حفظ وحدت می‌دانند:

«مهم این است که نقش صحیح، بدون خدشه به وحدت اجتماعی، به‌خوبی درک و تا حد ممکن به‌اجرا گذاشته شود.»

پیام رهبررشید انقلاب به‌مناسبت عید نوروز (۲۹ اسفند ۱۴۰۴)

در این پیام، وحدت به‌عنوان یک نعمت الهی معرفی می‌شود که باید قدر دانسته شود:

«در حال حاضر در اثر وحدت عجیبی که بین شما هموطنان با همه تفاوت خاستگاه‌های مذهبی، فکری، فرهنگی و سیاسی ایجاد شده، در دشمن شکستگی به وجود آمده است. این را باید نعمتی خاص از ناحیه حضرت حق جلّ و علا دانست و بسیار بر آن با زبان و در دل و هم در مقام عمل، شکر بجا آورد. یکی از قواعد تخلف‌ناپذیر این است که هرگاه نعمتی مورد شکر قرار گیرد، به‌تناسب مقدار شکر، ریشه‌اش استوارتر شده یا ارتقاء می‌یابد و عنایات بیشتری روانه فرد شاکر می‌گردد. آنچه فعلاً در مقام اقدام به شکر عملی لازم است، این است که ما این نعمت عظمی را صرفاً رَحمتی از ناحیه حضرت حق جلّ و علا بدانیم و تا حد ممکن از آن خوب استفاده کنیم. این‌طور حتماً این انسجام بیشتر و پولادین‌تر شده و دشمنان‌تان خوار و خفیف‌تر خواهند شد.»

ایشان هشدار می‌دهند که دشمن با عملیات رسانه‌ای به‌دنبال ضربه‌زدن به وحدت ملی است:

«... یک مسیر دشمن، عملیات رسانه‌ای اوست که در این ایام، به‌طور خاص با نشانه‌گیری ذهن و روان آحادی از مردم، قصد خدشه در وحدت ملی و به‌تبع در امنیت ملی را دارد. ما باید مواظب باشیم تا مبادا در اثر سهل‌انگاری و به‌دست خود ما این قصد شوم تحقق یابد.»

• بررسی پیام‌های سال ۱۴۰۵

پیام چهلم امام شهید ﷺ (۲۰ فروردین ۱۴۰۵)

در این پیام، ضمن معرفی رهبر شهید، بر یکی از تأکیدات برجسته ایشان یعنی «وحدت کلمه» اشاره می‌شود:

«از خصوصیات دیگر ایشان ایران‌دوستی و تلاش مستمر برای استقلال هرچه بیشتر ایران عزیز بود که در کنار آن، بر وحدت کلمه و انسجام ملی تأکید داشتند.»

امام سیدمجتبی خامنه‌ای، سپس به تحقق وحدت در چهل‌روز نخست پس از شهادت رهبر شهید ﷺ اشاره می‌کنند: «اما وقتی که بعد از قریب به ۳۷ سال، کرسی زعامت امت را ترک نمودند، شجره طوبه‌ای را که ریشه‌اش مستحکم و شاخ و برگ آن بر بخش‌های مهمی از منطقه و جهان سایه‌افکن شده است، از خود به جا گذاشتند. رویکرد دستیابی به «ایران هرچه قوی‌تر» از مسیر وحدت بین اقشار مختلف جامعه می‌گذرد که مکرراً مورد تأکید ایشان بود. شمهٔ قابل توجهی از این وحدت در این چهل‌روز تحقق پیدا کرد؛ قلوب مردم به هم نزدیک شد،

- عدم مراقبت از گوش‌ها که پنجره مغز و قلب است در مقابل رسانه‌های تحت حمایت دشمن یا همسوی با ایشان.^۱
- دامن‌زدن به اختلافات پوچ سیاسی و برجسته‌کردن تفاوت‌های اجتماعی.^۲
- غفلت از نقشه دشمن با هدف ایجاد تفرقه و تجزیه اجتماعی.^۳
- تبدیل اختلافات غیرموجه و حتی موجه به تفرقه.^۵
- کاشتن بذر تردید، یأس، ترس، بدگمانی و اختلاف در دل‌ها.^۶
- عدم رعایت انصاف و شیوه درست در انتقاد به مسئولین.^۷
- انتخاب تصمیم‌ها و انجام اقدامات کلان‌عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی بدون در نظر گرفتن پیوست مربوط به انسجام اجتماعی.^۸
- بیان سخنان ناامیدکننده و تضعیف‌کننده انگیزه‌های ملی و عمومی به‌ویژه از سوی مسئولین و نخبگان اجتماعی.^۹
- دوگانه‌سازی موهوم از قبیل جنگ یا مذاکره، وفاق یا تندروی، سازش یا جنگ‌طلبی.^{۱۰}

• جمع‌بندی راهبردی

بررسی پیام‌های امام سیدمجتبی حسینی خامنه‌ای نشان می‌دهد که «وحدت»، یک مفهوم محوری و راهبردی در اندیشه ایشان است و نتایج و تأثیرات مهمی دارد که برخی از محوری‌ترین آن‌ها عبارتند از:

- وحدت به‌عنوان نعمت الهی است.^{۱۱}
- شرط امنیت ملی است.^{۱۲}
- عامل پیشرفت کشوراست.^{۱۳}
- سپر دفاعی در برابر جنگ ترکیبی دشمن.^{۱۴}

امام خامنه‌ای، به‌دلیل اهمیت بسیار زیادی که برای حفظ وحدت قائل هستند، از همان ابتدا، شعار سال ۱۴۰۵ را بر محور وحدت ملی شکل می‌دهند؛ این امر را وظیفه‌ای همگانی برای آحاد مردم و تمام مسئولان می‌دانند و در پیام اخیر، حکم قطعی می‌دهند به ممنوعیت اقدامات وحدت‌شکن:

«بنده قاطعانه اعلام می‌کنم که ارتکاب هر آنچه به‌ضرر انسجام اجتماعی باشد، ممنوع است.»

این تأکید گسترده نشان می‌دهد که وحدت نه‌تنها یک توصیه اخلاقی، بلکه یک راهبرد کلان برای اداره کشور و عبور از چالش‌های تاریخی است؛ بنابراین یکی از شاخص‌هایی که می‌توان عیار ولایت‌مداری خودمان، رسانه‌های مدعی انقلابی‌گری، شخصیت‌های مهم و تأثیرگذار و مسئولین امر را با آن سنجید؛ اینکه ببینیم چقدر مقید به رعایت این امر قاطع ولی جامعه هستند.

• پی‌نوشت‌ها

- پیام به‌مناسبت عید نوروز، ۲۹ اسفند ۱۴۰۴.
- پیام به‌مناسبت چهلم امام شهید، ۲۰ فروردین ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت آغاز به کار مجلس، ۷ خرداد ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت آغاز به کار مجلس، ۷ خرداد ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت آغاز به کار مجلس، ۷ خرداد ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت سالگرد ارتحال امام، ۱۴ خرداد ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت بدرقه آقای شهید در ایران، ۲۶ تیر ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت هفته دولت، ۶ شهریور ۱۴۰۵.
- همان.
- همان.
- پیام به‌مناسبت عید نوروز، ۲۹ اسفند ۱۴۰۴.
- پیام به‌مناسبت عید نوروز، ۲۹ اسفند ۱۴۰۴.
- پیام به‌مناسبت شهادت رئیس‌جمهورشهید، ۳۰ اردیبهشت ۱۴۰۵.
- پیام به‌مناسبت سالگرد ارتحال امام، ۱۴ خرداد ۱۴۰۵.

رهبری درباره تفاهم‌نامه پردازختند، در این مورد هم حساسیت و پیگیری لازم را نشان دهند. متن پیام ایشان چنین است:

«لازم است به شما مردم باوفا و سرافراز ایران عرض شود که از جمله اصولی‌ترین امور در این برهه، اصرار بر وحدت کلمه و اتحاد مقدس در همه‌سطوح مردم و مسئولان و در تمام عرصه‌ها برای تحقّق آرمان‌های بلند انقلاب اسلامی و تأمین عزّت و استقلال ایران عزیز خصوصاً در برابر دشمن جنایت‌کار و حيله‌گر آمریکایی است. همان‌گونه که پیش از این مکرراً و مؤکداً تذکر داده شد، صیانت از وحدت و پرهیز از تفرقه و تنازع، اختلافات سیاسی و برجسته‌کردن تفاوت‌های اجتماعی، وظیفه همگانی است و البته نقش مسئولان و عناصر دلسوز و دلباخته انقلاب و امام و رهبر شهید ﷺ در انسجام و یکپارچگی کشور، مهم‌تر و حسّاس‌تر است.»

ایشان در فرازی دیگر از پیام به منتقدین دلسوز انقلاب هشدار می‌دهند که:

«ممکن است کسانی با اخلاص تمام و از سر خیرخواهی، انتقاداتی نسبت به عملکرد بعضی از مسئولین داشته باشند. به نظر بنده، در عین اینکه این اهتمام و نگرانی ایشان برای نظام همچون اشخاص خودشان، سرمایه ارزشمندی به‌شمار می‌آید و فی‌نفسه امری مطلوب قلمداد می‌شود، این عزیزان که بعضی از ایشان از زمره پیشروان بصیرت هستند، باید مراقب باشند تا این رویکرد، اولاً ظلمی را بر بی‌گناهی روا ندارد که آن خود منشأ محرومیت از برکات و عنایات می‌گردد و ثانیاً موجب شکست در وحدت و انسجام اجتماعی نگردد.»

پیام ایشان به‌مناسبت هفته دولت: (۶ شهریور ۱۴۰۵)

در این پیام موضوع وحدت و انسجام را این‌گونه شروع می‌کنند که نشان از اهمیت موضوع و تأکید پی در پی است و از جمله مسائل اساسی کشور...:

«و باز از جمله مسائل اساسی کشور که همیشه باید در مرکز توجه دولت و دولتیان و همه‌مسئولین و اجزای حکومتی قرار داشته باشد، رعایت وحدت و مراقبت از انسجام اجتماعی است. هر اقدام در هریک از کلان‌عرصه‌های فرهنگی، اجتماعی، سیاسی، امنیتی و اقتصادی، باید با ملاحظه پیوست مربوط به انسجام اجتماعی صورت بگیرد. بعضی از اقدامات که ممکن است در ظاهر، طرفدارانی هم در بین برخی از اقشار کشور داشته باشد، درصورتی‌که فاقد این پیوست باشد یا آنچه به‌عنوان پیوست در آن مورد تدوین شده، در مقام عمل مغفول واقع شود، می‌تواند ضررهایی به‌همان اقشار و دیگران وارد سازد. بی‌تردیدی هر سخن ناامیدکننده و تضعیف‌کننده انگیزه‌های ملی و عمومی و هر نوع دوگانه‌سازی موهوم از قبیل جنگ یا مذاکره، وفاق یا تندروی، سازش یا جنگ‌طلبی که در گذشته به مردم عزیزمان خسارت‌هایی بی‌واسطه یا باواسطه وارد ساخته، از این پس هم می‌تواند، همان تأثیر را به جا بگذارد؛ لذا بنده قاطعانه اعلام می‌کنم که ارتکاب هر آنچه به‌ضرر انسجام اجتماعی باشد، ممنوع است.»

• موانع انسجام و وحدت در نگاه امام سیدمجتبی خامنه‌ای

بررسی متن بیانیه‌های امام و رهبر رشید انقلاب در این مدت نشان می‌دهد که ایشان در اغلب مواردی که تأکید به وحدت داشته‌اند، موانع این امر را نیز برشمرده‌اند که در ادامه به‌صورت تیتروار آورده شده است:

۱. عملیات رسانه‌ای دشمن^۱